

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi aluksista aiheutuvan
vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annettua lakia. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelukomission vuonna 1998 hyväksymä suositus, jonka mukaan satamaan saapuvilta aluksilta peritään aina maksu öljyisistä alusperäisistä jätteistä riippumatta siitä, jättääkö alus satamaan jätteitä vai ei.

Esityksessä ehdotetaan lakiin lisättäviksi myös säännökset valtion viranomaisten

tehtävistä muiden ympäristölle vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien meriympäristövahinkojen torjunnan järjestämisessä. Lakiin tehtäisiin samalla ympäristöhallinnon uudistamisesta johtuvat muutokset. Lisäksi ehdotetaan muutettaviksi viranomaisten toimivaltajakoa koskevia säännöksiä siten, että merenkulku- ja ympäristöviranomaisten toimivallan jako ja virka-apuviranomaisten tehtävät selkeytyisivät.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Alusjätteiden vastaanotto

Aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain (300/1979), jäljempänä alusjätelaki, tarkoituksena on ehkäistä alusten tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvaa vesien pilaantumista kieltämällä ympäristölle vahingollisten aineiden päästäminen aluksesta veteen. Laissa kielletään öljyn tai öljypitoisen seoksen sekä vaarallisten nestemäisten aineiden ja käymäläjätteiden päästäminen veteen Suomen vesialueella ja suomalaisesta aluksesta myös Suomen aluevesien ulkopuolella. Lain mukaan myös kiinteän jätteen poistaminen aluksesta veteen on kielletty Suomen vesialueella ja suomalaisesta aluksesta myös Suomen aluevesien ulkopuolella. Tarkempia säännöksiä ja poik-

keuksia päästökielloista on annettu aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetulla asetuksella (635/1993), jäljempänä alusjäteasetus. Alusjätelakia sovelletaan aluksesta peräisin oleviin jätteisiin siihen asti, kun ne on luovutettu satamien vastaanottolaitteisiin. Siitä lähtien sovelletaan jätelain (1072/1993) säännöksiä.

Satamille asetetaan alusjätelaissa velvollisuus huolehtia siitä, että satamissa on riittävät vastaanottolaitteet öljypitoisten jätteiden ja seosten, vaarallisia nestemäisiä aineita sisältävien jätteiden ja seosten sekä käymäläjäteveden ja kiinteän jätteen vastaanottamiseksi. Vastaanotto on järjestettävä siten, ettei aluksille aiheudu kohtuutonta viivytystä. Lain mukaan ympäristöministeriö antaa tarkemmat määräykset öljypitoisten jätteiden ja seosten vastaanottoon tarkoitetuista laitteista. Kauppa- ja teollisuusministeriö, jolle määräysten antaminen aikaisemmin kuului, on vuonna 1981 antanut satamille

määräykset öljyjätteiden ja öljypitoisten seosten, käymäläjätevesien ja kiinteiden jätteiden vastaanottovalmiudesta, muun muassa säiliöiden tilavuuksista (Dnro 56/570/77). Määräyksissä veloitetaan satamaviranomaisen huolehtimaan öljyisen jätteen vastaanoton tilaamisesta sekä aluksen koneistotiloista peräisin olevan öljyisen jätteen vastaanottoon liittyvästä maksuliikenteestä jätehuoltorytyksen kanssa.

Vaarallisia nestemäisiä aineita kuljettava maahantuoja, muu vastaanottaja, viejä tai muu lähettäjä vastaa näitä aineita sisältävien jätteiden ja seosten vastaanottoon tarkoitettujen laitteiden hankkimisesta ja käytöstä sekä kertyvien jätteiden ja seosten kuljetuksesta ja käsittelystä.

Alusjätelain ja alusjäteasetuksen säännökset perustuvat muun muassa alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvään vuoden 1978 pöytäkirjaan (SopS 51/1983) eli MARPOL 73/78 -yleissopimukseen sekä Itämeren merellisen ympäristön suojelua koskevaan yleissopimukseen vuodelta 1974 (SopS 11—12/1980) ja sen korvanneeseen vuoden 1992 yleissopimukseen (SopS 2/2000), jäljempänä Helsingin sopimus.

Alusjätelain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta kuuluu lain mukaan vesi- ja ympäristöhallitukselle ja sen alaiselle piirihallinnolle. Nykyisen organisaation mukaisesti tehtäviä hoitavat Suomen ympäristökeskus ja alueelliset ympäristökeskukset.

Merenkulkulaitos valvoo kuitenkin lain 3—5 ja 9 §:n sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Poliisi, puolustusvoimat, rajavartiolaitos, lääninhallitus, tullilaitos, tielaitos sekä Merentutkimuslaitos ovat kukin omalla toimialallaan velvollisia osallistumaan valvontaan ja antamaan pyydettyä virka-apua merenkulkulaitokselle sekä öljyvahinkojen torjuntaviranomaisille. Merenkulkulaitos on vastaavasti velvollinen antamaan virka-apua öljyvahinkojen torjuntaviranomaisille.

Öljyvahinkojen torjunta

Alusjätelaki sisältää aluksille ja niiden toiminnalle asetettavien ympäristönsuojeluväimusten lisäksi säännökset alusten aiheuttamien öljyvahinkojen torjunnasta. Maa-alueita koskevat säännökset sisältyvät maa-alueilla

tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annettuun lakiin (378/1974). Näiden lakien nojalla on annettu asetus öljyvahinkojen torjunnasta (636/1993).

Öljyvahinkojen torjuntaa koskevissa laeissa säädetään viranomaisten tehtävistä ja torjuntaviranomaisten toimivaltuuksista öljyvahinkojen torjunnassa. Kunnan on alueellaan huolehdittava sekä maa-alueella tapahtuvien että alusten aiheuttamien öljyvahinkojen torjumisesta. Isohkoissa ja usean kunnan alueelle ulottuvissa vahingoissa kunnat toimivat yhteistyössä keskenään, ja niillä on oikeus saada apua valtion viranomaisilta. Valtion viranomaiset vastaavat aavalla selällä ja kansainvälisillä merialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta. Laissa ja asetuksessa olevien säännösten lisäksi eri viranomaisten tehtävistä ja torjuntatoimien käytännön organisoinnista määrätään kuntien öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmissa ja lääninhallitusten johdolla laadituissa alueellisissa alusöljyvahinkojen torjunnan yhteistoimintasuunnitelmissa.

Alusjätelain mukaan alusöljyvahinkojen torjunnan ylin johto ja valvonta kuuluvat ympäristöministeriölle ja vesi- ja ympäristöhallitus vastaa öljyvahinkojen torjunnan yleisestä järjestämisestä ja kehittämisestä. Öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat vesi- ja ympäristöhallitus, vesi- ja ympäristöhallituksen asettama torjuntatöiden johtaja, vesi- ja ympäristöpiiri sekä kunnassa kunnan nimeämä viranomainen ja alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukainen torjuntatöiden johtaja.

Vesi- ja ympäristöhallitus muuttui 1 päivänä maaliskuuta 1995 Suomen ympäristökeskukseksi. Ympäristöhallinnosta annetun lain (55/1995) 11 §:n 5 momentin mukaan Suomen ympäristökeskus vastaa toimialaansa kuuluvista, muussa lainsäädännössä vesi- ja ympäristöhallituksen tehtäväksi säädetyistä asioista, jollei ympäristöhallinnosta annettu laissa tai muussa laissa toisin säädetä. Vesi- ja ympäristöpiireille kuuluneista tehtävistä vastaavat alueelliset ympäristökeskukset.

1.2. Käytäntö

Jätteiden vastaanotto satamissa

Suomessa toimii tällä hetkellä kunnallisia ja yksityisiä satamia. Kunnallinen yleinen satama voidaan määritellä sellaiseksi sata-

maksi, joka välittää kaikkea sataman olosuhteisiin soveltuvaan liikennettä rajoittamatta sataman käyttöä tai satamapalveluiden tarjontaa muutoin kuin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta välttämättömistä syistä. Kunnallisten yleisten satamien toimivalta perustuu kunnalliseen itsehallintoon, ja ne toimivat yleensä kunnallisina laitoksina ja eräissä tapauksissa kunnallisina liikelaitoksina. Teollisuussatama puolestaan on teollisuuden omistuksessa ja palvelee pääasiassa omistajiaan.

Satamalaitos vastaa satama-alueen jätehuollon järjestämisestä. Sataman jätehuolto kattaa sataman omasta toiminnasta muodostuvat ja aluksilla syntyvät kiinteät jätteet (eli lähinnä talousjätteet) sekä lastin tuennasta ja suojauksesta syntyvät jätteet. Satamissa otetaan vastaan myös kiinteitä ongelmajätteitä. Aluksilta veloitetaan jätemaksu. Jättemaksua ei peritä säännöllistä liikennettä harjoittavilta aluksilta, jotka hoitavat jätehuoltonsa suoraan sataman ulkopuolisen jätehuoltoyrityksen kanssa.

Sataman jätemaksun piiriin ei kuulu alusliikenteessä syntyvä alusperäinen pilssivesi ja öljyliete. Öljyisiä jätteitä syntyy aluksen konehuoneessa lähinnä polttoainejäämistä, käytetystä voiteluöljystä ja pilssivesistä. Pilssiveden kertyminen aluksella riippuu öljynerottelutekniikasta sekä koneiston kunnosta ja iästä. Polttoainejäämien määrät riippuvat puolestaan käytetystä polttoainelaadusta ja konetehosta tai kulutuksesta.

Yksityinen jätehuoltoyritys huolehtii tarvittaessa öljyisen jätteen vastaanotosta käyttäen liikkuvaa kalustoa eli säiliöperävaunuja. Alus ilmoittaa joko suoraan tai laivanselvittäjän välityksellä jätehuoltoyritykselle, jos se haluaa jättää öljyistä jätettä. Suomessa öljyisten jätteiden vastaanottopalveluista veloitetaan erikseen palvelun kustannuksia vastaavasti. Hinnoittelu perustuu jätteen määrään ja jätteen vastaanottamiseen kuluvaan työaikaan.

Öljyvahinkojen torjunta

Suomen ympäristökeskus kehittää ja ylläpitää öljystä ja muista haitallisista aineista aiheutuvien meriympäristövahinkojen torjuntavalmiutta. Valtion merellisillä viranomaisilla eli merivoimilla, merenkululaitoksella ja rajavartiolaitoksella on yhteensä 12 monikäyttöalusta, jotka on varustettu öljyntorjuntaan ja joista uusimmat on varustettu myös

kemikaalivahinkojen varalta. Nämä alukset ovat Suomen ympäristökeskuksen käytettävissä meriympäristövahinkojen torjunnassa. Suomen ympäristökeskus on hankkinut lisäksi muuta torjuntakalustoa ja -materiaalia, ja alueelliset ympäristökeskukset vastaavat torjuntakalustovarastojen ylläpidosta.

Paikallisesti kunnat vastaavat merellä tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta. Rannikon kunnilla on merkittävissä määrin öljyntorjuntaveneitä ja muuta torjuntakalustoa. Kunnat saavat kalustohankinnoistaan korvauksen valtion talousarvion ulkopuolisesta öljysuojarahastosta.

1.3. Kansainvälinen sääntely

Helsingin sopimus

Itämeren alueen rantavaltiot tekivät vuonna 1974 Helsingin sopimuksen, joka tuli voimaan vuonna 1980. Helsingin sopimuksen tarkoituksena on Itämeren pilaantumisen ehkäiseminen. Sopimus sisältää määräyksiä muun muassa alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä (7 artikla ja IV liite). Helsingin sopimus on uudistettu, ja uusi yleissopimus allekirjoitettiin Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 1992. Sopimusta uusittaessa ei kuitenkaan määräyksiä aluksista aiheutuvan pilaantumisen ehkäisemisestä muutettu, vaan vuoden 1992 sopimuksen IV liite vastaa 1974 sopimuksen IV liitettä. Vuoden 1992 Helsingin sopimus tuli voimaan 17 päivänä tammikuuta 2000, jolloin se korvasi vuoden 1974 sopimuksen.

Helsingin sopimuksella perustettu Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelukomissio, jäljempänä Helsingin komissio, hyväksyi 19. vuosikokouksessaan 1998 joukon suosituksia, joiden tavoitteena on ehkäistä alusten laittomia päästöjä Itämerellä. Suosituksissa käsitellään muun muassa yhtenäistä maksujärjestelmää satamille (niin sanottu ei erityismaksua -järjestelmä), alusten ilmoitusvelvollisuutta ennen satamaan saapumista, satamien jätehuoltosuunnitelmien laatimista sekä Helsingin sopimuksen IV liitteen muutosta, jolla muun muassa otetaan käyttöön alusjätteiden jättöpakko. Poikkeuksia jättöpakosta voidaan myöntää esimerkiksi lyhyitä matkoja tekeville matkustaja-aluksille.

Ei erityismaksua -järjestelmässä aluksilta peritään aina jätemaksu riippumatta siitä, jättävätkö ne öljyisiä alusperäisiä jätteitä satamaan vai eivät. Maksun suuruus voidaan

porrastaa aluksen koon tai luokan mukaan, mutta se ei saa riippua aluksen satamaan jättämän öljyisen jätteen määrästä. Helsingin komission suosituksen mukaan maksujärjestelmä suositeltiin otettavaksi käyttöön 1 päivään tammikuuta 2000 mennessä. Säännöllisessä liikenteessä olevien alusten, joilla on erillinen sopimus jätehuolto-yhtiön kanssa, ei tarvitsisi maksaa jätemaksua.

Öljyvahinkojen ja kemikaalivahinkojen torjuntaa koskevat kansainväliset sopimukset

Merialueella tapahtuvien öljyvahinkojen ja kemikaalivahinkojen torjuntaa ja siihen liittyvää yhteistyötä on säännelty kansainvälisin sopimuksin. Suomi on sopimuspuolena seuraavissa torjuntayhteistyötä koskevissa sopimuksissa:

1) Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen sopimus yhteistyöstä öljyn tai muiden haitallisten aineiden aiheuttaman meren pilaantumisen torjunnassa eli Kööpenhaminan sopimus vuodelta 1993 (SopS 71-72/1998);

2) Helsingin sopimus vuodelta 1992 (SopS 2/2000; erityisesti sopimuksen VII liite merellisten pilaantumisvahinkojen torjuntayhteistyöstä);

3) Suomen ja Neuvostoliiton välinen sopimus yhteistyöstä torjuttaessa öljyn ja muiden haitallisten aineiden vahinkotapauksissa aiheuttamaa Itämeren pilaantumista (SopS 54/1990);

4) Suomen ja Viron välinen sopimus yhteistyöstä torjuttaessa pilaantumisvahinkoja merellä (SopS 31/1995);

5) vuoden 1990 kansainvälinen yleissopimus öljyvahinkojen torjuntavalmiudesta, torjumisesta ja torjuntayhteistyöstä (SopS 32/1995).

Vuoden 1993 Kööpenhaminan sopimus korvasi aikaisemman, öljyvahinkojen torjuntayhteistyötä koskeneen Pohjois-maiden välisen Kööpenhaminan sopimuksen vuodelta 1971. Vuoden 1992 Helsingin sopimus korvasi puolestaan aikaisemman Helsingin sopimuksen vuodelta 1974. Vuoden 1990 kansainvälistä yleissopimusta ollaan parhaillaan täydentämässä pöytäkirjalla, joka kattaa muiden haitallisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien vahinkojen torjunnan.

Näiden sopimusten yleisenä periaatteena on, että sopimuspuolet sitoutuvat ylläpitämään riittävää torjuntavalmiutta ja antamaan

mahdollisuuksiensa mukaan torjunta-apua muiden sopimuspuolten sitä pyytäessä. Vanha ja uusi Helsingin sopimus, Suomen ja Neuvostoliiton välinen sopimus, Suomen ja Viron välinen sopimus ja Kööpenhaminan sopimus kattavat öljyvahinkojen torjunnan lisäksi myös yhteistyön torjuttaessa merellä muiden haitallisten aineiden aiheuttamia vahinkoja. Ympäristöministeriö vastaa alan kansainvälisen yhteistyön kehittämisestä ja yhteensovittamisesta. Suomen ympäristökeskus on kansallinen toimivaltainen viranomaisen, jolla on Suomen valtion puolesta oikeus pyytää torjunta-apua muilta sopimuspuoilta ja päättää torjunta-avun antamisesta muille sopimuspuolille.

1.4. Nykytilan arviointi

Itämerellä on havaittu runsaasti laittomia öljypäästöjä aluksista. Suomen valvonta-alueella päästöhavaintojen vuotuinen määrä on moninkertaistunut edellisiin vuosiin verrattuna.

Öljyisten jätteiden vastaanottopalveluiden kustannuksia on pidetty Suomessa korkeina, minkä vuoksi öljyiset jätteet on joko jätetty muiden maiden satamiin tai vastaanottopalveluita ei ole käytetty lainkaan. Myös aluksen varustamo ja sen turvallisuus- ja ympäristönsuojelukulttuuri yhdessä aluksen päällystön ja miehistön koulutuksen ja asentaiden kanssa vaikuttavat aluksen toimintaan. Alusten toiminnan valvonta on myös osoittautunut ongelmaksi. Laittomiin öljypäästöihin syyllistyneitä on ollut vaikea saada vastaamaan teoistaan.

Alusöljyvahinkojen torjuntaa koskevaa erityislainsäädäntöä ja sen mukaista Suomen ympäristökeskuksen yhdessä muiden merellisten viranomaisten ja kuntien kanssa tapahtuvaa yhteistyötä torjuntavalmiuden kehittämisessä ja ylläpidossa sekä vahinkojen torjunnassa voidaan pitää edelleen toimivana ja tehokkaana. Lainsäädännöstä on kuitenkin puuttunut selvät säännökset valtion viranomaisten tehtävistä merellä tapahtuvien kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisessä ja suorittamisessa.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Helsingin komission hyväksymien suositusten tavoitteena on Itämeren alueella aluksilta tapahtuvien öljyisten alusjätteiden lait-

tomien päästöjen ehkäiseminen. Helsingin komission suositusta noudattavan ei erityismaksua -järjestelmän voimaan saattamisella pyritään edistämään öljyisten alusjätteiden jättämistä satamiin ja siten vähentämään Itämerellä esiintyviä laittomia öljypäästöjä. Tavoitteena on vähentää Itämeren merellisen ympäristön pilaantumista.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa otettaisiin käyttöön ei erityismaksua -järjestelmä kaikissa Suomen satamissa alusperäisten öljypitoisten jätteiden vastaanotossa.

Uuden maksujärjestelmän tarkoituksena on tehdä laiton öljyisten jätteiden mereen päättäminen kannattamattomaksi, koska alus joutuu maksamaan jätemaksua, vaikka se ei öljyisiä jätteitä satamaan luovuttaisikaan. Maksu suoritettaisiin aina, vaikka aluksella olisi yksittäistapauksessa kertynyt vain vähän öljyistä jätettä eikä sen sen vuoksi tarvitsisi jättää öljyisiä jätteitä satamaan. Vain säännöllisessä liikenteessä olevat alukset vapautetaan erityismaksujärjestelmästä, jos niillä on sopimus pätevän jätahuoltoalan yrittäjän kanssa jätteiden käsittelystä.

Esityksessä ehdotetaan myös, että alusjätelakiin tehtäisiin ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksesta johtuvat muutokset. Vesi- ja ympäristöhallitukselle aikaisemmin kuuluneista tehtävistä vastaisi pääosin Suomen ympäristökeskus ja vesi- ja ympäristöpiireille kuuluneista tehtävistä alueelliset ympäristötokeskukset. Ympäristöministeriölle siirtyisi joitakin norminantoon liittyviä tehtäviä.

Alusjätelakiin ehdotetaan lisättäviksi tarpeelliset säännökset muiden vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien ympäristövahinkojen eli aluskemikaalivahinkojen torjunnasta. Lisäksi ehdotetaan muutettaviksi viranomaisten toimivaltuuksia koskevia säännöksiä siten, että merenkulku- ja ympäristöviranomaisten toimivallan jako ja virka-apuviranomaisten tehtävät selkeytyisivät.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Ei erityismaksua -järjestelmä

Ei erityismaksua -järjestelmän käyttöönotosta aiheutuu Suomessa satamille jonkin verran kustannuksia. Arvion mukaan ei erityismaksua -järjestelmän kokonaiskustannukset olisivat noin 20–24 miljoonaa markkaa vuodessa. Satamat määräävät kui-

tenkin järjestelmän käyttöönoton yhteydessä satama-maksuun liitetyn tai erillisen maksun, jolla öljyisten jätteiden vastaanottamisesta aiheutuvat kustannukset peitetään. Järjestelmän tarkoituksenaahan on, että kaikki satamaan saapuvat alukset maksavat maksun riippumatta siitä, jättävätkö ne öljypitoisia jätteitä satamaan vai eivät.

Maksun suuruus ei riipu satamaan jätetyn öljyisen jätteen määrästä, mutta se voidaan porrastaa aluksen koon ja tyypin mukaan. Alukset vapautetaan maksusta, jos niillä on esimerkiksi erillinen sopimus pätevän jätahuoltoalan yrityksen kanssa.

Ei erityismaksua -järjestelmä tasaa alusperäisten öljypitoisten jätteiden vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia alusten kesken. Tämän vuoksi öljypitoisten jätteiden vastaanotosta aiheutuvat kustannukset eivät enää nousisi yksittäiselle alukselle kohtuuttoman korkeiksi. Satamille ei aiheudu lisäkustannuksia järjestelmän käyttöönotosta, koska satamille aiheutuvat lisäkustannukset voidaan sisällyttää perittävään maksuun.

Ympäristöministeriön asettama työryhmä selvitti Helsingin komission suosituksen mukaisen ei erityismaksua -järjestelmän täytäntöönpanon kustannusvaikutuksia (Öljyisten alusjätteiden vastaanotto satamissa; alusjätetyöryhmän mietintö, Suomen ympäristö 346). Työryhmän mietintö sisältää arvion kustannuksista. Järjestelmän täytäntöönpano ei edellytä kiinteiden vastaanottolaitteiden hankkimista, vaan öljyisten jätteiden vastaanotto voidaan edelleen hoitaa liikkuvalla kalustolla. Tämänkään vuoksi satamille ei synny erillisiä investointikustannuksia ei erityismaksua -järjestelmän käyttöönotosta.

Kustannusvaikutuksia arvioitaessa on käytetty Ruotsin tilastotietoja, koska ei erityismaksua -järjestelmä on ollut käytössä Ruotsissa vuodesta 1980. Arviossa on Ruotsin tilastotietojen pohjalta oletettu, että noin 14 prosenttia satamassa käyvistä aluksista jättää öljyisiä jätteitä maihin. Keskimäärin ne jättävät jätteitä 5,7 m³/alus. Maihin toimitetuista jäteöljyeristä otettuja näytteitä ei tarvitse määrittää, ja aluksen öljyiset jätteet voidaan jättää maihin satamien säännöllisinä aukioloaikoina.

Arvion mukaan alukset pystyvät pumpaamaan öljyiset jätteet maihin lastin käsittelyyn kuluvassa ajassa. Helsingin sopimuksen IV liitteen muutos antaa mahdollisuuden alukselle olla jättämättä

maihin vähäisiä jätemääriä. Arviossa on myös oletettu, että öljyiset jätteet voidaan toimittaa jätteen loppukäsittelijälle nykyistä kalustoa käyttäen ja jätteöljyjen vastaanotosta ja kuljetuksesta veloitetaan nykyisen hintatason mukaisesti.

Edellä esitetyin perustein satamalle alusten tavanomaisesta toiminnasta peräisin olevien öljyisten jätteiden vastaanotosta aiheutuvat keskimääräiset kustannukset alusta kohden on arvioitu seuraavasti:

Jätehuoltoyritys 5,7 m³ x 650 mk 3705 mk
 Pumppaus 2-4 h x 390 mk/h 780-1560 mk
 Järjestelmän ylläpito henkilöstökulut
 ja muut kulut 300-500 mk
 Yhteensä aluskäyntiä kohden
 4785-5765 mk

Arvion lähtökohtana on, että Suomen satamissa vierailee vuosittain noin 30 000 alusta, joista noin 14 prosenttia jättää öljyisiä jätteitä maihin. Siten noin 4 200 alusta tulisi jättämään vuosittain öljyisiä jätteitä satamiin. Vaikka Suomen satamiin öljyisiä jätteitä jättävien alusten lukumäärä kasvaa alusjätteiden jättöpakon vuoksi, keskimäärin kerralla sataman vastaanottolaitteisiin jätettävä öljyjättemäärä tulee luultavasti olemaan edellä esitettyä pienempi. Tämä johtuu siitä, että useat alukset tulevat Itämeren muista satamista, joissa alusjätteiden jättöpakko ja ei erityismaksua -järjestelmä ovat Helsingin sopimuksen perusteella voimassa.

Suomessa noin puolella satamassa käyvistä aluksista arvioidaan olevan erillinen sopimus jätehuoltoyrityksen kanssa, jolloin ne vapautetaan maksusta. Täten ei erityismaksua -järjestelmään kuuluisi noin 15 000 alusta. Keskimääräisen öljyisen alusperäisen jätteen vastaanotosta johtuvan maksun suuruudeksi voidaan arvioida noin 1 300—1 600 markkaa aluskäyntiä kohden.

Esitettyä kustannusarviota voidaan verrata nykyisiin satamamaksuihin, jotka ovat keskimäärin 5 170 markkaa aluskäyntiä kohden (luku sisältää jätehuutomaksut ja alusmaksut; lähteenä Satamaliiton vuoden 1997 tilastot). Nykyisin merenkulun maksut ovat yhteensä noin 1,043 miljardia markkaa vuodessa. Suomen Satamaliiton esittämä kustannusarvio ei erityismaksua -järjestelmän käyttöönotosta on paljon korkeampi.

Aluskemikaalivahinkojen torjunta

Aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevat ehdotukset perustuvat nykyisten viranomaisorganisaatioiden ja -resurssien hyödyntämiseen mahdollisimman kustannustehokkaasti. Suomen ympäristökeskus on jo hankkinut valtion talousarviossa myönnettyillä määrärahoilla aluskemikaalivahinkojen torjuntakalustoa, ja kemialliset vaaratilanteet on otettu huomioon uusimpien ulkovartioalusten hankinnassa. Aluskemikaalivahinkojen torjuntavastuiden selkeyttämisestä lainsäädännössä ei arvioida aiheutuvan menolisäyksiä tämänhetkiseen tilanteeseen nähden.

Suomessa ei ole tapahtunut yhtään merkittävää aluskemikaalivahinkoa. Näin ollen on suhteellisen epätodennäköistä, että viranomaisille aiheutuisi kustannuksia aluskemikaalivahinkojen torjuntatoista. Lisäksi on otettava huomioon, että varustamalla on ensisijainen vastuu korvata torjuntatoista viranomaisille aiheutuneet kustannukset.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Satamien henkilöstön tulee osallistua niiden alusten öljyisten jätteiden vastaanoton järjestämiseen, joilla ei ole erillistä sopimusta pätevän jätehuoltoalan yrityksen tai aluksen reitillä olevan sataman kanssa. Tämä tulee lisäämään satamien henkilöstön työmäärää niissä satamissa, joissa alusten öljyisten jätteiden vastaanoton järjestäminen on pääosin hoidettu laivanselvittäjän ja jätehuoltoyrityksen kesken.

Esityksen mukaan aluskemikaalivahinkojen torjuntaan liittyvistä tehtävistä vastaisivat samat valtion viranomaiset, jotka vastaavat alusöljyvahinkojen torjunnasta. Tätä on pidettävä tarkoituksenmukaisena järjestelmänä, koska näillä viranomaisilla on jo nykyisin perusvalmius toimia merialueilla kaikenlaisissa onnettomuustilanteissa. Kunnan tehtävät eivät lisääntyisi aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevien uusien säännösten vuoksi.

3.3. Ympäristövaikutukset

Itämerellä on havaittu vuosien kuluessa runsaasti laittomia öljypäästöjä aluksista. Suomen valvonta-alueella päästöhavaintojen määrä vuonna 1996 oli 42, seuraavana vuonna 104 ja sitä seuraavana 52 päästöä.

Vuonna 1999 havaittiin kaikkiaan 112 päästöä. Öljyisten jätteiden laittomat päästöt rasittavat meriympäristöä ja muodostavat ympäristönsuojelullisen ongelman. Mereen joutuneet öljymäärät ovat riittävän suuria aiheuttamaan haitallisia vaikutuksia meriluontoon, erityisesti herkkään saaristoalueeseen.

Alusjätelakiin lisättäväksi ehdotetuilla ei erityismaksua -järjestelmän käyttöönottoa koskevilla säännöksillä pyritään edistämään öljypitoisten alusperäisten jätteiden toimittamista satamien vastaanottolaitteisiin. Yhdessä alusjätteiden jättöpakon kanssa ei erityismaksua -järjestelmän odotetaan vähentävän huomattavasti niiden alusten määrää, jotka päästävät laittomasti öljyisiä jätteitään mereen. Ehdotuksen tavoitteena on Itämeren merellisen ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja meriluonnon suojeleminen.

Ehdotukset merellä tapahtuvien kemikaalivahinkojen torjuntavastuun selkeyttämisestä ja torjuntaa koskevien alueellisten yhteistointasuunnitelmien päivittämisestä kattamaan myös kemikaalivahinkojen torjuntajärjestelyt tehostavat varautumista näihin ympäristön kannalta mahdollisesti tuhoisiin onnettomuuksiin. Selkeät vastuusuhteet takavat nopeat torjuntatoimet, jolloin ympäristövauriot voidaan joko estää kokonaan tai ainakin rajoittaa niiden laajuutta.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä yhteistyössä liikenneministeriön ja merenkululaitoksen kanssa.

Esitys ei erityismaksua -järjestelmän käyttöönottamiseksi pohjautuu ympäristöministeriön 17 päivänä elokuuta 1998 asettaman työryhmän työhön. Työryhmässä selvitettiin järjestelmän käyttöönoton vaatimia toimenpiteitä ja lainsäädännön muuttamista koskevia velvoitteita. Työryhmässä käsiteltiin myös Helsingin sopimuksen alusjätteiden jättöpakkoa koskevaa muutosta, Helsingin komission suositusta alusten ilmoitusvelvollisuudesta sekä suositusta satamien jätehuoltosuunnitelmista. Työryhmässä olivat edustettuina ympäristöministeriö, liikenneministeriö, sisäasiainministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallitus, merenkululaitos, Suomen ympäristökeskus, Suomen Satamaliitto, Suomen Varustamoyhdistys,

Ålands Redarförening, Ulkomaanliikenteen pientonnistoyhdistys sekä Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto. Työryhmä luovutti mietintönsä ympäristöministeriölle 7 päivänä lokakuuta 1999. Työryhmän mietintöön sisältyi yksi eriyvä mielipide ja yksi lausuma.

Valtion ympäristöhallinto järjestettiin uudelleen 1 päivänä maaliskuuta 1995 voimaan tulleella ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksella. Kyseisen lainsäädäntöuudistuksen valmistelussa oli päädytty siihen, että Suomen ympäristökeskus vastaisi muutamaa hallinnollista tehtävää lukuun ottamatta niistä öljyvahinkojen torjunnan järjestämiseen ja kehittämiseen kuuluvista tehtävistä, joista aikaisemmin vastasi vesi- ja ympäristöhallitus. Ympäristöhallinnon uudistamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 241/1994 vp) ei kuitenkaan otettu kantaa öljyvahinkojen torjunnan järjestelyihin, koska samanaikaisesti oli vireillä ympäristövahinkojen torjunnan siirtäminen sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

Esitys öljyntorjuntaan liittyvien tehtävien siirrosta sisäasiainministeriön hallinnonalalle sisältyi valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja hallitus antoi eduskunnalle siihen liittyvän esityksen öljyvahinkojen torjuntaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 334/1994 vp). Eduskunta kuitenkin hylkäsi esityksen. Vastauksessaan eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, onko tarkoituksenmukaista yhdistää kemikaalivahinkojen ja öljyvahinkojen torjuntaa koskeva säännöstö ja korvausrahasto.

Meriympäristövahinkojen torjuntaa koskevilta osiltaan esitys on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Ministeriö on tältä osin neuvotellut esityksestä liikenneministeriön, sisäasiainministeriön, puolustusministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Muutosehdotukset sisältyivät myös alusjätelain laajempaan muutosesitykseen, josta liikenneministeriö pyysi lausunnot edellä mainittujen lisäksi myös valtiovarainministeriöltä ja öljysuojarahaston johtokunnalta. Lausunnoissa esitetyt huomautukset on pääosin otettu huomioon.

4.2. Lausunnot

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot valtiovarainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, Suomen ympäristökeskukselta, Suomen Satamaliitolta, Suomen Kuntaliitolta, Teolli-

suuden ja Työnantajain Keskusliitolta, Suomen Varustamoyhdistykseltä, Ålands Redarföreningiltä, Ulkomaanliikenteen pientonnistoyhdistykseltä sekä Oljy- ja Kaasualan Keskusliitolta.

Lausunnonantajien selvä enemmistö suhtautui myönteisesti lakiehdotukseen. Monissa lausunnoissa esitettiin kuitenkin huomautuksia ehdotuksen yksityiskohdista. Muun muassa alusten maksuvapautuksista toivottiin tiukempaa sanamuotoa. Lausunnoista on tehty yhteenveto ympäristöministeriössä.

Lausunnot on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Alusjätelain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen (15/1999 vp) sisältyivät ehdotukset Helsingin komission alusjätteiden jättöpakkoa ja alusjätteistä ilmoittamista koskevien suositusten panemiseksi täytäntöön. Eduskunta hyväksyi esityksen muuttamattomana, ja tasavallan presidentti vahvisti lain 24 päivänä kesäkuuta 1999. Laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Euroopan komissio on antanut heinäkuussa 1998 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi aluksilla syntyvän jätteen ja lastijäämien vastaanottopalveluista satamissa, niin sanottu alusjätedirektiivi (KOM/98/0452 lopull. - SYN 98/0249).

Direktiiviehdotuksessa ja Helsingin komission maaliskuussa 1998 hyväksymissä suosituksissa käsitellään olennaisilta osiltaan samoja kysymyksiä.

Direktiiviehdotukseen sisältyy muun muassa maksujärjestelmää ja satamien jätehuoltosuunnitelmia koskevia säännöksiä. Helsingin komission suositusten täytäntöönpano ei ole ristiriidassa alusjätedirektiiviehdotuksen kanssa, koska direktiiviehdotuksessa ei rajoiteta Itämeren alueella käyttöönotettavaa järjestelmää. Helsingin komission suositukset ovat osittain tiukempia kuin ehdotettu direktiivi. Neuvosto hyväksyi yhteisen kannan direktiivistä 8 päivänä marraskuuta 1999 (asiakirjaviite 11195/1/99 MAR 91 ENV 97 CODEC 503). Direktiivi on parhaillaan Euroopan parlamentin toisessa käsittelyssä.

Direktiiviehdotus on annettu tiedoksi eduskunnalle (U 91/1998).

Uusi pelastustoimilaki (561/1999) tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1999. Lain soveltamisalaa koskevan 1 §:n mukaan pelastustoimilakia ei sovelleta muun muassa alusjätelaissa tarkoitettuun toimintaan.

Hallitus on antanut 23 päivänä joulukuuta 1999 eduskunnalle esityksen laiksi merilain 9 luvun muuttamisesta (HE 190/1999 vp). Esityksen mukaan laivanisännän vastuurajoja korotettaisiin vastaamaan vuonna 1996 hyväksytyssä vastuurajoituspöytäkirjassa sovittuja uusia nykyistä korkeampia vastuurajoja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

6 §. Pykälään tehtäisiin ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksesta johtuvat muutokset: vesi- ja ympäristöhallitus korvattaisiin Suomen ympäristökeskuksella.

12 §. Pykälän 1—3 momenttia ehdotetaan muutettaviksi ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksen vuoksi. Ympäristövahinkojen torjunta kuuluu valtioneuvoston ohjesäännön 26 §:n mukaan ympäristöministeriön toimialaan. Suomen ympäristökeskus vastaisi alusöljyvahinkojen torjunnan yleisestä järjestämisestä ja kehittämisestä ja määräisi tarvittaessa torjuntatöiden johtajan. Alueelliset ympäristökeskukset huolehtisivat lähinnä kuntien öljyntorjuntatoimen ohjaamiseen liittyvistä tehtävistä.

Kuntien öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmien hyväksymismenettelyyn tehtäisiin samalla kuntalaista (365/1995) johtuvat muutokset. Laissa ei enää säädettäisi, mikä kunnan toimielin hyväksyy suunnitelman. Koska kunta saa pääsääntöisesti täyden korvauksen vahvistetun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisista hankinta- ja käyttömenoista, kunnan olisi saatettava suunnitelma valtion viranomaisen, alueellisen ympäristökeskuksen, vahvistettavaksi.

Koska Suomen ympäristökeskuksella ei ole enää muuhun ympäristöhallintoon kohdistuvia ohjaustehtäviä, ehdotetaan, että keskushallinnossa luovutaan kuntien isohkoja hankintoja sisältävien öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmien käsittelystä. Riittävä valtakunnallinen ohjaus voidaan toteuttaa muilla keinoilla, ja joka tapauksessa on tarkoitus säilyttää pykälän 5 momentissa oleva velvoite hankkia öljysuojarahaston johtokunnan ennakkohyväksyntä suurehkoista hankinnoista.

13 §. Pykälään tehtäisiin ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksesta johtuvat muutokset.

14 §. Ehdotuksen mukaan ympäristöministeriö antaisi säännökset öljysatamien ja muiden öljyä käsittelevien laitosten torjuntavalmiudesta.

15 §. Pykälään ehdotetaan tehtäviksi ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksesta johtuvat muutokset.

Lisäksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi valtion viranomaisten kirjanpitoikäntönnön muutosten vuoksi. Taseeseen liittyvää mate-

riaalikirjanpitoa helpottaa, jos virka-apuviranomainen voisi liittää taseeseensa alunperin sen käyttöön ja hallintaan luovutetun torjuntakaluston. Omistusoikeuden muutos ei aiheuta muutoksia tämän torjuntakaluston ja -tarvikkeiden ylläpidon ja huollon kustannusjakoon Suomen ympäristökeskuksen ja virka-apuviranomaisten välillä.

16 §. Pykälään lisättäväksi ehdotetulla 2 momentilla otettaisiin käyttöön ei erityismaksua -järjestelmä kaikissa Suomen satamissa alusperäisten öljyisten jätteiden vastaanotossa. Ei erityismaksua -järjestelmässä aluksilta perittäisiin aina maksu riippumatta siitä, jättävätkö ne jätteitä satamaan vai eivät. Maksu sisältyisi satamamaksuun tai perittäisiin muulla tavalla alukselta, mutta sen suuruus olisi ilmoitettava. Maksun suuruus voisi riippua aluksen koosta, mutta ei aluksen satamaan jättämien jätteiden määrästä. Maksusta voitaisiin antaa alennusta, jos aluksella käytetään sellaisia laitteita tai menetelmiä taikka sellaista hyvälaatuista polttoainetta, joiden ansiosta aluksen maihin jätettävää öljyisten jätteiden määrää on voitu merkittävästi vähentää. Tällaisia laitteita voisivat olla öljyisen jätteen hävittämiseksi tarkoitetut tai polttoon käytetyt laitteet. Öljypitoisten jätteiden vähentämiseksi käytetyt menetelmät voisivat olla aluksen käyttöön ja kunnossapitoon liittyviä toimenpiteitä, kuten käytettyjen voiteluöljyjen laittaminen erilliseen säiliöön maissa tapahtuvaa kierrätystä varten. Aluksen tulee voida osoittaa satamalle, mitä keinoja se on käyttänyt öljypitoisen alusperäisen jätteen synnyn vähentämiseksi saadakseen maksusta alennuksen. Maksun suuruudesta päättäisi satama. Maksun porrastuksella ja alennuksella satamat voisivat kannustaa aluksia ryhtymään ympäristönsuojelua edistäviin toimiin.

Pykälään lisättäväksi ehdotetun 3 momentin mukaan maksusta vapautettaisiin alukset, jotka merenkululaitos on vapauttanut alusjätteiden jättopakosta 27 a §:n nojalla, eli ne säännöllisessä liikenteessä olevat alukset, joilla on sopimus pätevän jätehuoltoalan yrityksen kanssa jätteiden käsittelystä. Jos tämän lain 27 a §:n nojalla maksusta vapautuksen saanut alus haluaa kuitenkin jättää öljyiset jätteensä muualle kuin sen kanssa sopimuksen tehneelle jätehuoltoyritykselle, aluksen tulee maksaa vastaanotosta jätetyn öljyjättemäärän

mukaisesti.

Muutettavaksi ehdotetun, 5 momentiksi siirtyvän 3 momentin mukaan ympäristöministeriö voi antaa 1 ja 4 momentissa tarkoitettuja laitteista tarkempia säännöksiä.

17 §. Pykälään tehtäisiin ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksesta johtuvat muutokset.

19 §. Pykälä vastaa nykyistä pykälää. Vesi- ja ympäristöhallitus on kuitenkin 1 ja 2 momentissa korvattu Suomen ympäristökeskuksella ja vesi- ja ympäristöpiiri 3 momentissa alueellisella ympäristökeskuksella. Maininta aluepalopäällikön sijaisesta on poistettu 1 momentista uuden pelastustoimilain 12 §:n vuoksi tarpeettomana. Pykälän 3 momentista poistettaisiin alueellisen ympäristökeskuksen tehtäviä rajoittava viittaus osallistumisesta vain rantojen puhdistukseen.

27 b §. Lakiin lisättäisiin säännökset aluksista aiheutuvien muiden ympäristölle vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien pilaantumishäviköiden torjunnan järjestämisestä. Uudet säännökset koskisivat vain merialueilla tapahtuvien aluskemikaalivahinkojen torjuntaa, mutta ei Saimaan syväväylän alueella tai muilla sisävesillä tapahtuvien kemikaalivahinkojen torjuntaa.

Pykälässä olisi säännökset valtion viranomaisten erityisistä tehtävistä merellisten kemikaalivahinkojen torjunnassa samoin kuin kemikaalisatamien ja rannikolla olevien kemian tehtaiden ja kemikaalivarastojen torjuntavalmiusvelvoitteista. Muiden vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien vahinkojen torjunnasta vastaisivat ehdotuksen mukaan samat valtion viranomaiset kuin öljyvahinkojen torjunnasta. Uudet velvoitteet koskisivat ennen muuta Suomen ympäristökeskuksen ja alueellisten ympäristökeskusten sekä lain 31 §:ssä tarkoitettujen virka-apua antavien viranomaisten tehtäviä.

Aluskemikaalivahinkojen torjunnassa sovellettaviksi tulisivat lain 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 1—3 kohta sekä 15, 19 ja 19 a §.

Kuntien velvoitteet perustuisivat pelastustoimen lainsäädäntöön. Kunnan tulisi kuitenkin pyynnöstä antaa virka-apua Suomen ympäristökeskukselle alueensa ulkopuolellakin. Ehdotetulla muutoksella ei ole tarkoitus lisätä kuntien tehtäviä.

Aluskemikaalivahinkojen torjuntakustannusten korvaamiseen sovellettaisiin lain 7 §:ää sekä merilain (674/1994) III osaa, erityisesti sen 7, 9 ja 12 lukua. Aluksen omis-

taja eli laivanisäntä vastaisi siten ensisijaisesti myös viranomaisille aluskemikaalivahinkojen torjuntatoista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Laivanisännän vastuurajoja ollaan juuri korottamassa vuonna 1996 hyväksytyn vastuurajoituspöytäkirjan mukaisesti.

Vaarallisten aineiden merikuljetuksiin liittyvien vahinkojen korvaamista varten on vuonna 1996 hyväksytty oma kansainvälinen yleissopimuksensa (International Convention on Liability and Compensation for Damage in Connection with the Carriage of Hazardous and Noxious Substances by Sea), mutta se ei ole vielä tullut voimaan.

Aluskemikaalivahinkojen toissijaiseen korvaamiseen ei ole öljysuojarahaston kaltaista erityisjärjestelyä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että torjuntatoihin osallistuneiden kuntien ja muiden kustannukset voitaisiin tarvittaessa korvata valtion varoista. Valtio voisi kuitenkin periä maksamansa korvaukset takaisin vahingosta vastuussa olevalta laivaisännältä.

30 ja 31 §. Voimassa olevassa laissa säädetään alusjätelain noudattamisen valvonnasta, mutta viranomaisten valvontatehtävät ja tehtävienjako, varsinkin ympäristöhallinnon, on epäselvä. Valvonnasta säädetään myös lain 4, 5, 5a, 5b ja 12 §:ssä. Voimassa olevassa 31 §:n 1 momentissa säädetään puolestaan virka-avun antamisesta sekä valvontaan että öljyvahinkojen torjuntaan ja pykälän 2 momentissa alusöljyvahinkojen alueellisista yhteistoimintasuunnitelmista.

Tarkoituksena on, että valvonnasta, virka-apu mukaan lukien, säädettäisiin 30 §:ssä. Samalla tarkoituksena on täsmentää merenkulkulaitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja alueellisten ympäristökeskusten tehtäviä ja työnjakoa valvonnassa.

Lain 31 §:ssä säädettäisiin virka-avun antamisesta öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaviranomaisille sekä alueellisten yhteistoimintasuunnitelmien laadinnasta. Lääninhallitusuudistuksen vuoksi on tarpeen muuttaa alusöljyvahinkojen torjunnan alueellisten yhteistoimintasuunnitelmien laatimista koskevia säännöksiä. Tarkoituksena on, että suunnitelmissa noudatettaisiin vanhan läänijaon sijasta meri- ja vesialuejakoa: Suomenlahti, Saaristomeri, Pohjanlahti sekä Saimaan syväväylän alue. Vastuu suunnitelman laatimisesta siirrettäisiin ympäristöministeriön päätöksellä määrittäville alueellisille ympäristökeskuksille. Lisäksi alueelliset yhteistoimintasuunnitelmat laajennettaisiin koske-

maan alusöljyvahinkojen torjunnan lisäksi myös yhteistoimintaa aluskemikaalivahinkojen torjunnassa.

33 §. Pykälään ehdotetaan tehtäviksi ympäristöhallinnosta annetun lain muutoksesta johtuvat muutokset.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Öljyvahinkojen torjunnasta annettuun asetukseen tehdään tässä esityksessä ehdotettujen muutosten edellyttämät muutokset.

Alusjätelain 31 §:n 2 momentin nojalla annettaisiin alueellisia yhteistoimintasuunnitelmia koskeva ympäristöministeriön päätös, jonka mukaan suunnitelma-alueet olisivat Suomenlahti, Saaristomeri, Pohjanlahti sekä Saimaan syväväylän alue.

Uuden ympäristönsuojelulain (86/2000) ja jätelain nojalla voidaan antaa satamia koskeva valtioneuvoston asetus. Asetuksessa voidaan säätää jätehuoltosuunnitelmankeskeisistä sisältövaatimuksista. Suunnitelman tulisi sisältää tiedot muun muassa vastuuhenkilöistä, veloitusjärjestelmästä, jätekirjanpidosta, jätteiden keräyslaitteista ja niiden sijainnista, jätteiden esikäsittelystä ja käsittelystä sekä jätteiden loppusijoituksesta. Lisäksi laivoille tulisi tiedottaa näistä järjestelyistä. Tarkoituksena on, että

ympäristöluvan varaisten satamien jätehuoltosuunnitelma hyväksyttäisiin osana lupaa. Muiden satamien osalta voitaisiin vaatia jätehuoltosuunnitelmaa edellytyksenä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään ilmoittamiselle. Jätehuoltosuunnitelman hyväksyttävyyden valvontaan liittyvistä lupa- ja ilmoitusjärjestelyistä säädettäisiin ympäristönsuojeluasetuksessa (169/2000).

3. Voimaantulo

Alusjätelain 31 §:n 2 momentissa tarkoitettu alueelliset yhteistoimintasuunnitelmat tulisi muuttaa ja laajentaa kattamaan myös aluskemikaalivahinkojen torjunta 1 päivään heinäkuuta 2002 mennessä.

Ei erityismaksua -järjestelmän piti Helsingin komission suosituksen mukaan tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000. Koska alusjätteiden jättöpakkoa koskevan Helsingin sopimuksen muutoksen voimaantulo on siirtynyt 1 päivään heinäkuuta 2000, ei erityismaksua -järjestelmän voimaantulo tulisi siirtää samaksi ajankohdaksi. Tämän vuoksi laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetun lain (300/1979) 6 §, 12 §:n 1—3 momentti, 13 §:n 1 ja 3 kohta, 14 §:n 2 momentti, 15 §, 16 §:n 3 momentti, 17 §, 19 §:n 1—3 momentti, 30, 31 ja 33 §, sellaisina kuin ne ovat, 6 §, 12 §:n 1 ja 3 momentti, 13 §:n 1 ja 3 kohta, 14 §:n 2 momentti, 15 ja 17 §, 19 §:n 1—3 momentti sekä 30 ja 33 § laissa 204/1987 sekä 12 §:n 2 momentti ja 16 §:n 3 momentti laissa 739/1985 ja 31 § mainituissa laeissa, sekä

lisätään 16 §:ään 2 ja 3 momentti, jolloin nykyinen 2, muutettu 3 ja nykyinen 4 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, sekä lakiin uusi 27 b § seuraavasti:

6 §

Jos Suomen vesialueella alus uppoaa, joutuu karille, saa vuodon tai konevian taikka muutoin joutuu tilaan, johon liittyy vesien pilaantumisen vaara, Suomen ympäristökeskus voi määrätä ryhdyttäväksi sellaisiin alukseen ja sen lastiin kohdistuviin pelastus- tai muihin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömiksi vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä Suomen ympäristökeskuksen on neuvoteltava merenkululaitoksen, aluksen omistajan, toimeksiannon saaneen pelastusyhtiön ja vakuutuksenantajien edustajien kanssa, jos se voi tapahtua aiheuttamatta haitallista viivytystä.

Suomen ympäristökeskus voi noudattaen soveltuvin osin 1 momentin säännöksiä määrätä ryhdyttäväksi Suomen tekemien voimassa olevien kansainvälisten sopimusten mukaisiin vesien pilaantumista ehkäiseviin tai rajoittaviin toimenpiteisiin myös Suomen vesialueen ulkopuolella.

(*alusöljyvahinko*) torjuntatoimen ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on öljyvahinkojen torjunnan yleinen järjestäminen ja kehittäminen. Alueellinen ympäristökeskus ohjaa ja valvoo kunnan sekä sataman, teollisuus- tai varastolaitoksen taikka telakan omistajan velvollisuudeksi säädetyn alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämistä sekä tarvittaessa osallistuu torjuntaan.

Kunnan on alueellaan huolehdittava alusöljyvahinkojen torjunnasta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Kunnalla on sitä varten oltava alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma, jos se paikallisiin oloihin nähden ei ole ilmeisen tarpeeton, sekä nimetty viranomainen, joka on vastuussa torjunnan järjestämisestä ja johtamisesta kunnan alueella. Kunta voi sopia alusöljyvahinkojen torjunnasta yhteistoiminnassa toisen kunnan tai 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan kanssa.

Kunnan alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma on saatettava alueellisen ympäristökeskuksen vahvistettavaksi.

12 §

Aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen

13 §

Tässä laissa tarkoitettuja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat:

1) Suomen ympäristökeskus;

3) alueellinen ympäristökeskus; sekä

14 §

Ympäristöministeriö antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa mainituista laitteista ja tarvikkeista sekä niiden määristä. Säännöksiä antaessaan ministeriö ottaa huomioon sataman liikenteen ja erityisesti siellä käyvien säiliöalusten määrän ja muut öljyvahingon vaaraan vaikuttavat seikat, asianomaisen sataman, laitoksen tai telakan taloudellisen kantokyvyn sekä maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta johtuvat tarpeet.

15 §

Jos katsotaan tarpeelliseksi sijoittaa torjuntakalustoa tai -tarvikkeita 14 §:ssä mainittuihin kohteisiin enemmän kuin sataman, laitoksen tai telakan omistaja kohtuudella voidaan velvoittaa hankkimaan, taikka sijoittaa torjuntakalustoa tai -tarvikkeita muihin kuin edellä mainittuihin kohteisiin, Suomen ympäristökeskus suorittaa hankinnan valtion puolesta. Hankinnasta aiheutuvat kustannukset voidaan korvata öljysuojarahastosta siten kuin öljysuojarahastosta annetuissa laissa säädetään.

Suomen ympäristökeskus voi luovuttaa hankitun torjuntakaluston ja -tarvikkeet alueellisen ympäristökeskuksen, merenkululaitoksen, puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai muun valtion viranomaisen omistukseen tai hallintaan, taikka kunnan tai 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan hallintaan. Tämä on velvollinen huolehtimaan torjuntakaluston ja -tarvikkeiden säilyttämisestä, huollosta sekä siitä, että niitä voidaan tarvittaessa viivytyksettä käyttää öljyvahinkojen torjuntaan.

16 §

Aluksista peräisin olevien öljypitoisten jätteiden vastaanottamisesta peritään maksu jokaiselta satamassa käyvältä alukselta riippumatta siitä, jättääkö alus satamaan

jätettä vai ei. Maksu voi sisältyä aluksilta perittävään satamamaksuun. Satamamaksuun sisältyvä aluksista peräisin olevien jätteiden vastaanottamisesta perittävän maksun osuus satamamaksusta tulee ilmoittaa. Maksu voidaan porrastaa alustyyppin ja aluksen kokoluokan mukaan, mutta sen suuruus ei saa riippua siitä, kuinka paljon jätettä alus jättää satamaan. Maksusta voidaan myöntää alennusta, jos aluksella käytetään laitteita, menetelmiä tai sellaista hyvälaatuista polttoainetta, joiden ansiosta aluksen maihin jättämän öljyisen jätteen määrä on tavallista vähäisempi.

Aluksista peräisin olevien öljypitoisten jätteiden vastaanottamisesta ei kuitenkaan peritä maksua niiltä aluksilta, jotka merenkululaitos on 27 a §:n 3 momentin nojalla vapauttanut alusjätteiden jättöpakosta

Ympäristöministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista laitteista.

17 §

Alueellinen ympäristökeskus voi antaa määräyksiä 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan velvollisuudesta ryhtyä säiliöaluksista aiheutuvien öljyvahinkojen ehkäisemiseksi ennakkoitoimenpiteisiin, kuten rajoituspuomien asettamiseen ja vartioinnin järjestämiseen.

19 §

Jos alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa aavalla selällä, Suomen ympäristökeskus määrää torjunnan suorittamisesta ja asettaa torjuntatöiden johtajan. Jos vahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa muualla, usean kunnan alueella taikka jos vahinko tai vaara on niin suuri, ettei kuntaa kohtuudella voida vaatia yksin huolehtimaan torjuntatöistä, torjuntatöiden johtajana toimii aluepalopäällikkö. Jos torjuntatoimet tällöin kestävät pitkään tai siihen muuten on erityistä syytä, Suomen ympäristökeskus voi määrätä torjuntatöiden johtajasta toisin.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa Suomen ympäristökeskus asettaa torjuntatöiden johtajan käyttöön tarpeellisen henkilöstön, kaluston ja tarvikkeet. Näissä tapauksissa kunta ja 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistaja ovat velvollisia alueensa ulkopuolellakin asettamaan torjuntatöiden johtajan määräyksestä

torjuntakalustonsa ja -tarvikkeensa sekä niiden käyttöön tarvittavaa henkilöstöä torjuntatöiden johtajan käytettäväksi.

Alueellinen ympäristökeskus osallistuu tarvittaessa 1 momentissa tarkoitetun öljyvahingon torjuntaan.

27 b §

Aluksista Suomen aluevesillä aiheutuvien, muiden vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien ympäristövahinkojen (*aluskemikaalivahinko*) torjuntatoimen ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on aluskemikaalivahinkojen torjunnan yleinen järjestäminen ja kehittäminen. Alueellinen ympäristökeskus osallistuu tarvittaessa torjunnan järjestämiseen ja torjuntaan.

Kunta on velvollinen antamaan pyydettyä virka-apua aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaiselle. Jos vahingon torjuminen sitä vaatii, kunnan viranomaisten on ryhdyttävä pikaisesti torjuntavalmiutensa edellyttämiin toimiin jo ennen kuin pyyntö virka-avusta on tehty.

Mitä 13, 15, 18, 19 ja 19 a §:ssä säädetään alusöljyvahinkojen torjunnasta, koskee soveltuvien osin myös aluskemikaalivahinkojen torjuntaa. Kunta on velvollinen alueensa ulkopuolellakin asettamaan Suomen ympäristökeskuksen asettaman torjuntatöiden johtajan pyynnöstä torjuntakalustonsa ja -tarvikkeensa sekä niiden käyttöön tarvittavaa henkilöstöä torjuntatöiden johtajan käytettäväksi aluskemikaalivahinkojen torjumiseen.

Poiketen siitä, mitä 18 §:n 3 momentissa, 19 §:n 4 momentissa ja 19 a §:n 2 momentissa säädetään alusöljyvahinkojen torjuntavahingon torjunnasta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta, korvaus aluskemikaalivahingon torjumiseksi annetusta avusta ja aluskemikaalivahingon torjunnasta aiheutuneesta vahingosta voidaan maksaa valtion varoista. Valtiolta korvausta saaneen oikeus saada korvausta vahingosta vastuussa olevalta siirtynyt valtiolle siltä osin kuin korvausta on maksettu.

30 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovat merenkululaitos, Suomen ympäristökeskus ja alueelliset ympäristökeskukset.

Merenkululaitoksen tehtävänä on, sen lisäksi, mitä 4, 5, 5 a ja 5 b §:ssä säädetään,

valvoa aluksista, niiden rakenteesta, varusteista, miehityksestä, käytöstä sekä ilmoitusvelvollisuudesta tässä laissa ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

Suomen ympäristökeskus vastaa alusten päästöjen valvonnasta Suomen aluevesillä. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävänä on, sen lisäksi, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään, valvoa, että satamissa on 14, 21 ja 26 §:ssä tarkoitetut laitteet jätteiden vastaanottamiseen aluksista.

Rajavartiolaitos, poliisi, tulli, Merentutkimuslaitos ja puolustusvoimat ovat velvollisia toimialoillaan osallistumaan valvontaan ja pyydettyä antamaan virka-apua valvontaviranomaisille. Merenkululaitos on velvollinen antamaan virka-apua Suomen ympäristökeskukselle ja alueellisille ympäristökeskuksille 3 momentissa tarkoitetuissa valvontatehtävissä.

31 §

Rajavartiolaitos, puolustusvoimat, merenkululaitos, Merentutkimuslaitos, poliisi, lääninhallitus ja tielaitos ovat pyydettyä velvollisia antamaan tarpeellista virka-apua alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaisille. Jos vahingon torjuminen sitä edellyttää, mainittujen viranomaisten on ryhdyttävä pikaisesti torjuntavalmiutensa edellyttämiin toimiin jo ennen kuin pyyntö virka-avusta on tehty.

Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaisten ja 1 momentissa mainittujen viranomaisten tulee yhdessä laatia alueellisen ympäristökeskuksen johdolla suunnitelma yhteistoiminnasta 19 ja 27 b §:ssä tarkoitettujen vahinkojen torjuntatyössä. Suunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.

Asetuksella säädetään yhteistoimintasuunnitelman sisällöstä ja laatimisesta. Ympäristöministeriö vahvistaa kuitenkin suunnittelussa noudatettavan aluejaon ja määrää suunnitelman laadinnasta vastaavan alueellisen ympäristökeskuksen.

33 §

Merenkululaitoksen 4 §:n taikka Suomen ympäristökeskuksen 6 §:n tai 19 §:n 1 momentin nojalla tekemiin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta voimaantulosta muutettava kattamaan
200 . myösyhteistoiminta aluskemikaalivahinkojen

Lain 31 §:n 2 momentissa tarkoitettu torjunnassa.
suunnitelma on kahden vuoden kuluessa lain

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ympäristöministeri *Satu Hassi*

Laki

aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetun lain (300/1979) 6 §, 12 §:n 1—3 momentti, 13 §:n 1 ja 3 kohta, 14 §:n 2 momentti, 15 §, 16 §:n 3 momentti, 17 §, 19 §:n 1—3 momentti, 30, 31 ja 33 §, sellaisina kuin ne ovat, 6 §, 12 §:n 1 ja 3 momentti, 13 §:n 1 ja 3 kohta, 14 §:n 2 momentti, 15 ja 17 §, 19 §:n 1—3 momentti sekä 30 ja 33 § laissa 204/1987 sekä 12 §:n 2 momentti ja 16 §:n 3 momentti laissa 739/1985 ja 31 § mainituissa laeissa, sekä

lisätään 16 §:ään 2 ja 3 momentti, jolloin nykyinen 2, muutettu 3 ja nykyinen 4 momentti siirtyvät 4—6 momentiksi, sekä lakiin uusi 27 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Jos Suomen vesialueella alus uppoaa, joutuu karille, saa vuodon tai konevian taikka muutoin joutuu tilaan, johon liittyy vesien pilaantumisen vaara, *Vesi- ja ympäristöhallitus* voi määrätä ryhdyttäväksi alukseen ja sen lastin osalta pelastus- tai muihin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömiksi vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä *Vesi- ja ympäristöhallituksen* on neuvoteltava merenkulkuhallituksen, aluksen omistajan, toimeksiannon saaneen pelastusyhtiön ja asianomaisien vakuutuksenantajien edustajien kanssa, jos se voi tapahtua aiheuttamatta haitallista viivytystä.

Vesi- ja ympäristöhallitus voi noudattaen soveltuvin osin 1 momentin säännöksiä määrätä ryhdyttäväksi Suomen tekemien voimassa olevien kansainvälisten sopimusten mukaisiin vesien pilaantumista ehkäiseviin tai rajoittaviin toimenpiteisiin myös Suomen vesialueen ulkopuolella.

12 §

Aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen (alusöljyvahinko) torjuntatoimen ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. *Vesi- ja ympäristöhallituksen* tehtävänä on öljyvahinkojen torjunnan yleinen järjestäminen ja kehittäminen. *Vesi- ja ympäristöpiiri* ohjaa ja valvoo kunnan sekä sataman, teollisuus- tai varastolaitoksen ja telakan omistajan velvollisuudeksi säädetyn alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämistä sekä tarvittaessa osallistuu torjuntaan.

Ehdotus

6 §

Jos Suomen vesialueella alus uppoaa, joutuu karille, saa vuodon tai konevian taikka muutoin joutuu tilaan, johon liittyy vesien pilaantumisen vaara, *Suomen ympäristökeskus* voi määrätä ryhdyttäväksi sellaisiin alukseen ja sen lastiin kohdistuviin pelastus- tai muihin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömiksi vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä *Suomen ympäristökeskuksen* on neuvoteltava merenkululaitoksen, aluksen omistajan, toimeksiannon saaneen pelastusyhtiön ja vakuutuksenantajien edustajien kanssa, jos se voi tapahtua aiheuttamatta haitallista viivytystä.

Suomen ympäristökeskus voi noudattaen soveltuvin osin 1 momentin säännöksiä määrätä ryhdyttäväksi Suomen tekemien voimassa olevien kansainvälisten sopimusten mukaisiin vesien pilaantumista ehkäiseviin tai rajoittaviin toimenpiteisiin myös Suomen vesialueen ulkopuolella.

12 §

Aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen (alusöljyvahinko) torjuntatoimen ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. *Suomen ympäristökeskuksen* tehtävänä on öljyvahinkojen torjunnan yleinen järjestäminen ja kehittäminen. *Alueellinen ympäristökeskus* ohjaa ja valvoo kunnan sekä sataman, teollisuus- tai varastolaitoksen taikka telakan omistajan velvollisuudeksi säädetyn alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämistä sekä tarvittaessa osallistuu torjuntaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kunnan on alueellaan huolehdittava alusöljyvahinkojen torjunnasta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Kunnalla on sitä varten oltava *kunnanvaltuuston hyväksymä* alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma, jos se paikallisiin oloihin nähden ei ole ilmeisen tarpeeton, sekä nimetty viranomainen, joka on vastuussa torjunnan järjestämisestä ja johtamisesta kunnan alueella. Kunta voi sopia alusöljyvahinkojen torjunnasta yhteistoiminnassa toisen kunnan tai 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan kanssa.

Kunnan alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma on *alistettava vesi- ja ympäristöpiirin vahvistettavaksi*. Kustannuksiltaan ympäristöministeriön määräämän rajan ylittävät suunnitelmat on kuitenkin alistettava vesi- ja ympäristöhallituksen vahvistettavaksi.

13 §

Tässä laissa tarkoitettuja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat:

1) *vesi- ja ympäristöhallitus,*

3) *vesi- ja ympäristöpiiri sekä*

14 §

Vesi- ja ympäristöhallitus antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa mainituista laitteista ja tarvikkeista sekä niiden määristä, ottaen huomioon sataman liikenteen ja erityisesti siellä käyvien säiliöalusten määrän ja muut öljyvahingon vaaraan vaikuttavat seikat, asianomaisen sataman, laitoksen tai telakan taloudellisen kantokyvyn sekä maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta johtuvat tarpeet.

15 §

*Mikäli katsotaan tarpeelliseksi sijoittaa torjuntakalustoa tai -tarvikkeita 14 §:ssä mainittuihin kohteisiin enemmän kuin sataman, laitoksen tai telakan omistaja kohtuudella voidaan velvoittaa hankkimaan, taikka sijoittaa torjuntakalustoa *tahi**

Kunnan on alueellaan huolehdittava alusöljyvahinkojen torjunnasta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Kunnalla on sitä varten oltava alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma, jos se paikallisiin oloihin nähden ei ole ilmeisen tarpeeton, sekä nimetty viranomainen, joka on vastuussa torjunnan järjestämisestä ja johtamisesta kunnan alueella. Kunta voi sopia alusöljyvahinkojen torjunnasta yhteistoiminnassa toisen kunnan tai 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan kanssa.

Kunnan alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma on *saatettava alueellisen ympäristökeskuksen vahvistettavaksi*.

13 §

Tässä laissa tarkoitettuja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat:

1) *Suomen ympäristökeskus;*

3) *alueellinen ympäristökeskus; sekä*

14 §

Ympäristöministeriö antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa mainituista laitteista ja tarvikkeista sekä niiden määristä. Säännöksiä antaessaan ministeriö ottaa huomioon sataman liikenteen ja erityisesti siellä käyvien säiliöalusten määrän ja muut öljyvahingon vaaraan vaikuttavat seikat, asianomaisen sataman, laitoksen tai telakan taloudellisen kantokyvyn sekä maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta johtuvat tarpeet.

15 §

*Jos katsotaan tarpeelliseksi sijoittaa torjuntakalustoa tai -tarvikkeita 14 §:ssä mainittuihin kohteisiin enemmän kuin sataman, laitoksen tai telakan omistaja kohtuudella voidaan velvoittaa hankkimaan, taikka sijoittaa torjuntakalustoa *tai -tarvikkeita* muihin kuin*

Voimassa oleva laki

tarvikkeita muihin kuin edellä mainittuihin kohteisiin, vesi- ja ympäristöhallitus suorittaa hankinnan valtion puolesta. Hankinnasta aiheutuvat kustannukset voidaan korvata öljysuojarahastosta siten kuin öljysuojarahastosta annetussa laissa on säädetty.

Hankitun torjuntakaluston ja -tarvikkeet vesi- ja ympäristöhallitus voi luovuttaa merenkulkuhallituksen, puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai muun valtion viranomaisen, kunnan tai 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen taikka telakan omistajan hallintaan. Tämä on velvollinen huolehtimaan torjuntakaluston ja -tarvikkeiden säilyttämisestä, huollosta sekä siitä, että niitä voidaan tarvittaessa viivytyksettä käyttää öljyvahinkojen torjuntaan.

16 §

Tarkemmat määräykset 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista laitteista antaa ympäristöministeriö asianomaisia viranomaisia kuultuaan.

Ehdotus

edellä mainittuihin kohteisiin, Suomen ympäristökeskus suorittaa hankinnan valtion puolesta. Hankinnasta aiheutuvat kustannukset voidaan korvata öljysuojarahastosta siten kuin öljysuojarahastosta annetussa laissa säädetään.

Suomen ympäristökeskus voi luovuttaa hankitun torjuntakaluston ja -tarvikkeet alueellisen ympäristökeskuksen, merenkululaitoksen, puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai muun valtion viranomaisen omistukseen tai hallintaan, taikka kunnan tai 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan hallintaan. Tämä on velvollinen huolehtimaan torjuntakaluston ja -tarvikkeiden säilyttämisestä, huollosta sekä siitä, että niitä voidaan tarvittaessa viivytyksettä käyttää öljyvahinkojen torjuntaan.

16 §

Aluksista peräisin olevien öljypitoisten jätteen vastaanottamisesta peritään maksu jokaiselta satamassa käyvältä alukselta riippumatta siitä, jättääkö alus satamaan jätettä vai ei. Maksu voi sisältyä aluksilta perittävään satamamaksuun. Satamamaksuun sisältyvä aluksista peräisin olevien jätteen vastaanottamisesta perittävän maksun osuus satamamaksusta tulee ilmoittaa. Maksu voidaan porrastaa alustyyppin ja aluksen kokoluokan mukaan, mutta sen suuruus ei saa riippua siitä, kuinka paljon jätettä alus jättää satamaan. Maksusta voidaan myöntää alennusta, jos aluksella käytetään laitteita, menetelmiä tai sellaista hyvälaatuista polttoainetta, joiden ansiosta aluksen maihin jättämän öljyisen jätteen määrä on tavallista vähäisempi.

Aluksista peräisin olevien öljypitoisten jätteen vastaanottamisesta ei kuitenkaan peritä maksua niiltä aluksilta, jotka merenkululaitos on 27 a §:n 3 momentin nojalla vapauttanut alusjätteen jättöpakosta.

Ympäristöministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista laitteista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Vesi ja ympäristöpiiri voi antaa määräyksiä 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen *taikka* telakan omistajan velvollisuudesta ryhtyä säiliöalusten osalta öljyvahinkojen ehkäisemiseksi ennakko-toimenpiteisiin, kuten rajoituspuomien asettamiseen ja vartioinnin järjestämiseen.

19 §

Jos alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara on uhkaamassa aavalla selällä, *vesi- ja ympäristöhallitus* määrää torjunnan suorittamisesta ja asettaa torjuntatöiden johtajan. Jos vahinko on sattunut tai sen vaara on uhkaamassa muualla usean kunnan alueella taikka jos vahinko tai vaara on niin suuri, ettei kuntaa kohtuudella voida vaatia yksin huolehtimaan torjuntatöistä, torjuntatöiden johtajana toimii *asianomainen* aluepalopäällikkö tai hänen ollessaan estyneenä *asianomaisen* palo- ja pelastustoimen yhteistoiminta-alueen aluehälytyskeskuksen sijaintikunnan korkein päivystys- tai varallaolovuorossa oleva päällystöviranhaltija. Jos torjuntatoimet tällöin kestävät pitkään tai siihen muuten on erityistä syytä, *vesi- ja ympäristöhallitus* voi määrätä torjuntatöiden johtajasta toisin.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa *vesi- ja ympäristöhallitus* asettaa torjuntatöiden johtajan käyttöön tarpeellisen henkilöstön, kaluston ja tarvikkeet. Näissä tapauksissa kunta ja 14 §:ssä tarkoitettu sataman, laitoksen tai telakan omistaja ovat velvollisia alueensa ulkopuolellakin asettamaan torjuntatöiden johtajan määräyksestä torjuntakalustonsa ja -tarvikkeensa sekä niiden käyttöön tarvittavaa henkilöstöä torjuntatöiden johtajan käytettäväksi.

Vesi- ja ympäristöpiiri osallistuu tarvittaessa 1 momentissa tarkoitetun öljyvahingon torjuntaan liittyvän rantojen puhdistuksen järjestämiseen.

17 §

Alueellinen ympäristökeskus voi antaa määräyksiä 14 §:ssä tarkoitetun sataman, laitoksen tai telakan omistajan velvollisuudesta ryhtyä säiliöaluksista aiheutuvien öljyvahinkojen ehkäisemiseksi ennakko-toimenpiteisiin, kuten rajoituspuomien asettamiseen ja vartioinnin järjestämiseen.

19 §

Jos alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa aavalla selällä, *Suomen ympäristökeskus* määrää torjunnan suorittamisesta ja asettaa torjuntatöiden johtajan. Jos vahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa muualla, usean kunnan alueella taikka jos vahinko tai vaara on niin suuri, ettei kuntaa kohtuudella voida vaatia yksin huolehtimaan torjuntatöistä, torjuntatöiden johtajana toimii aluepalopäällikkö. Jos torjuntatoimet tällöin kestävät pitkään tai siihen muuten on erityistä syytä, *Suomen ympäristökeskus* voi määrätä torjuntatöiden johtajasta toisin.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa *Suomen ympäristökeskus* asettaa torjuntatöiden johtajan käyttöön tarpeellisen henkilöstön, kaluston ja tarvikkeet. Näissä tapauksissa kunta ja 14 §:ssä tarkoitettu sataman, laitoksen tai telakan omistaja ovat velvollisia alueensa ulkopuolellakin asettamaan torjuntatöiden johtajan määräyksestä torjuntakalustonsa ja -tarvikkeensa sekä niiden käyttöön tarvittavaa henkilöstöä torjuntatöiden johtajan käytettäväksi.

Alueellinen ympäristökeskus osallistuu tarvittaessa 1 momentissa tarkoitetun öljyvahingon torjuntaan.

27 b §

Aluksista Suomen aluevesillä aiheutuvien, muiden vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamien ympäristövahinkojen (aluskemikaalivahinko) torjuntatoimen ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on aluskemikaalivahinkojen torjunnan yleinen järjestäminen ja kehittäminen. Alueellinen ympäristökeskus osallistuu tarvittaessa torjunnan järjestämiseen ja torjuntaan.

Kunta on velvollinen antamaan pyydettyä virka-apua aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaiselle. Jos vahingon torjuminen sitä vaatii, kunnan viranomaisten on ryhdyttävä pikaisesti torjuntavalmiutensa edellyttämiin toimiin jo ennen kuin pyyntö virka-avusta on tehty.

Mitä 13,15,18,19 a §: ssä säädetään alusöljyvahinkojen torjunnasta, koskee soveltuvien osin myös aluskemikaalivahinkojen torjuntaa. Kunta on velvollinen alueensa ulkopuolellakin asettamaan Suomen ympäristökeskuksen asettaman torjuntatöiden johtajan pyynnöstä torjuntakalustonsa ja -tarvikkeensa sekä niiden käyttöön tarvittavaa henkilöstöä torjuntatöiden johtajan käytettäväksi aluskemikaalivahinkojen torjumiseen.

Poiketen siitä, mitä 18 §:n 3 momentissa, 19 §:n 4 momentissa ja 19 a §:n 2 momentissa säädetään alusöljyvahinkojen torjuntavun ja torjunnasta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta, korvaus aluskemikaalivahingon torjumiseksi annetusta avusta ja aluskemikaalivahingon torjunnasta aiheutuneesta vahingosta voidaan maksaa valtion varoista. Valtiolta korvausta saaneen oikeus saada korvausta vahingosta vastuussa olevalta siirtyy valtiolle siltä osin kuin korvausta on maksettu.

30 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen yleinen valvonta kuuluu vesi- ja ympäristöhallitukselle ja sen alaiselle piirihallinnolle. Merenkulkuhallitus valvoo kuitenkin lain 3-5 ja 9 §:n sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

30 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovat merenkululaitos, Suomen ympäristökeskus ja alueelliset ympäristökeskukset.

Merenkululaitoksen tehtävänä on, sen lisäksi, mitä 4, 5, 5 a ja 5 b §:ssä säädetään, valvoa aluksista, niiden rakenteesta, varusteista, miehityksestä, käytöstä sekä ilmoitusvelvollisuudesta tässä laissa ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

Suomen ympäristökeskus vastaa alusten päästöjen valvonnasta Suomen aluevesillä. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävänä on, sen lisäksi, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään, valvoa, että satamissa on 14, 21 ja 26 §:ssä tarkoitetut laitteet jätteiden

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa ovat poliisi, puolustusvoimat, rajavartiolaitos, lääninhallitus, tullilaitos, tie- ja vesirakennuslaitos ja merentutkimuslaitos toimialansa osalta velvollisia osallistumaan valvontaan ja antamaan pyydettyä tarpeellista virka-apua merenkulkuhallitukselle ja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisille. Merenkulkuhallitus on vastaavasti velvollinen antamaan virka-apua öljyvahinkojen torjuntaviranomaisille. Jos öljyvahingon torjuminen sitä vaatii, on mainittujen viranomaisten ryhdyttävä pikaisesti torjuntavalmiutensa mukaisiin tarpeellisiin toimiin jo ennen kuin pyyntö virka-avusta on tehty. Virka-avun pyytämisessä ja antamisessa noudatettavasta menettelystä sekä viranomaisten välisestä yhteistoiminnasta voi valtioneuvosto antaa tarkempia määräyksiä.

Öljyvahinkojen torjuntaviranomaisten ja muiden 1 momentissa mainittujen viranomaisten tulee laatia asianomaisen lääninhallituksen johdolla suunnitelma yhteistoiminnasta 19 §:ssä tarkoitettujen öljyvahinkojen torjuntatyössä. Lääninhallitukset voivat sopia myös yhteisen suunnitelman laatimisesta kahta tai useampaa läänin varten. Suunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö hankittuaan asiasta vesi- ja ympäristöhallituksen lausunnon.

33 §

Merenkulkuhallituksen 4 §:n ja vesi- ja ympäristöhallituksen 6 §:n ja 19 §:n 1 momentin nojalla tekemiin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

31 §

Rajavartiolaitos, poliisi, tulli, Merentutkimuslaitos ja puolustusvoimat ovat velvollisia toimialoiltaan osallistumaan valvontaan ja pyydettyä antamaan virka-apua valvontaviranomaisille. Merenkululaitos on velvollinen antamaan virka-apua Suomen ympäristökeskukselle ja alueellisille ympäristökeskuksille 3 momentissa tarkoitetuissa valvontatehtävissä.

Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaisten ja 1 momentissa mainittujen viranomaisten tulee yhdessä laatia alueellisen ympäristökeskuksen johdolla suunnitelma yhteistoiminnasta 19 ja 27 b §:ssä tarkoitettujen vahinkojen torjuntatyössä. Suunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.

Asetuksella säädetään yhteistoimintasuunnitelman sisällöstä ja laatimisesta. Ympäristöministeriö vahvistaa kuitenkin suunnittelussa noudatettavan aluejaon ja määrää suunnitelman laadinnasta vastaavan alueellisen ympäristökeskuksen.

33 §

Merenkululaitoksen 4 §:n taikka Suomen ympäristökeskuksen 6 §:n tai 19 §:n 1 momentin nojalla tekemiin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Lain 31 §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma on kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta muutettava kattamaan myös yhteistoiminta aluskemikaalivahinkojen torjunnassa.
